

สมชาย ศุภธาดา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ชื่อหนังสือ : **Bit by Bit: Social Research in the Digital Age**

ผู้เขียน : **Matthew J. Salganik**

สำนักพิมพ์ : **Princeton University Press (2018)**

ISBN: **9780691158648**

ยุคดิจิทัลที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ก่อเกิดข้อมูลจำนวนมากจาก Social Media จากมือถืออัจฉริยะ รวมทั้งจากอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ เป็นการเปิดโอกาสให้นักวิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลทำการศึกษาพฤติกรรม ตั้งประเด็นคำถาม ตลอดจนทำการทดลองในวงกว้างได้อย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน

หนังสือแนะนำฉบับนี้ เหมาะกับการใช้เป็นตำราประกอบการสอนวิชาวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับนักวิจัยด้านสังคมศาสตร์ที่ต้องการสำรวจข้อมูลลักษณะ Big Data และนำไปใช้ประโยชน์ทางการวิจัยในสองทางกล่าวคือ ทางหนึ่งสำหรับนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่ประสงค์จะทำวิจัยมากขึ้นทางด้านวิทยาศาสตร์ข้อมูล และอีกทางหนึ่งสำหรับนักวิทยาศาสตร์ข้อมูลที่ต้องการทำวิจัยมากขึ้นทางด้านสังคมศาสตร์

ผู้เขียนหนังสือ Matthew J. Salganik เป็นอาจารย์สอนที่มหาวิทยาลัย Princeton กล่าวเปรียบเปรยอย่างน่าสนใจว่า หากมีน้ำครึ่งแก้วตั้งอยู่หนึ่งใบ นักวิจัยด้านสังคมศาสตร์ค่อนข้างมีมุมมองด้านครึ่งแก้วที่ว่าง (Half Empty) ในขณะที่นักวิทยาศาสตร์ข้อมูลมองว่า แก้วมีน้ำเต็มอยู่ครึ่งแก้ว (Half Full) ดังนั้น เราควรมองในแง่ดีด้านบวก เพื่อสร้างงานวิจัยที่ดียิ่งขึ้น ประเด็นหลักของหนังสือเล่มนี้มีสองประเด็นคือ หนึ่ง ในการทำงานวิจัยต้องผสมผสานระหว่างสิ่งที่สำเร็จรูปและสิ่งที่ทำขึ้นเอง (Readymades and Custommades) และสอง เรื่องของจริยธรรม (Ethics) ที่ต้องคำนึงถึงอย่างมากในการทำวิจัยด้านสังคมศาสตร์

เนื้อหาหนังสือดำเนินไปตามการออกแบบงานวิจัยสี่ประการ ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรม (บทที่ 2) การตั้งคำถาม (บทที่ 3) การดำเนินการทดลอง (บทที่ 4) และการสร้างทำงานร่วมกันขนานใหญ่ (Mass Collaboration ในบทที่ 5) ซึ่งทั้งสี่แนวทางนี้ต้องอาศัยความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันไประหว่างผู้ทำงานวิจัยและผู้มีส่วนร่วม เป็นการเสริมให้ได้เรียนรู้ในสิ่งที่แตกต่างกัน เช่น การตั้งคำถามทำให้ได้เรียนรู้อะไรที่แตกต่างไปจากการเฝ้าสังเกตพฤติกรรม การดำเนินการทดลองก็ทำให้เราได้เรียนรู้เรื่องใหม่ ๆ ที่ไม่อาจได้จากการสังเกตพฤติกรรมหรือจากการตั้งคำถาม

ที่น่าสนใจคือ การที่ผู้เขียนเน้นและพูดเรื่องจริยธรรมเป็นหนึ่งในบทแยกต่างหาก (บทที่ 6) ผู้เขียนมองว่า นักวิจัยกำลังมีอำนาจที่สูงขึ้นอย่างมากเหนือผู้มีส่วนร่วมในการทดลอง และความสามารถนี้เปลี่ยนแปลงในอัตราที่เร็วกว่าบรรทัดฐาน กฎ และกฎหมายที่มีใช้อยู่ในปัจจุบัน ทำให้นักวิจัยตกอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก ดังนั้น นักวิจัยควรประยุกต์แนวทางที่อิงหลักการ โดย ก. ประเมินผลงานวิจัยของตนจากกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ และ ข. ผ่านหลักการเชิงจริยธรรมทั่วไปเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเพิ่มเติม ซึ่งประกอบด้วยหลักการสี่ประการที่กำหนดไว้และกรอบแนวคิดด้านจริยธรรมอีกสองประการ ซึ่งจะช่วยให้การตัดสินใจได้

กล่าวได้ว่า หนังสือเล่มนี้เป็นการผสมผสานกันที่หาได้ยากของ (1) สไตล์การเขียนที่เข้าถึงได้ง่ายโดยผู้อ่าน กับ (2) การแนะนำวิธีการคำนวณขั้นสูงสำหรับการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการณ์และข้อมูลจากการทดลอง ทำให้เป็นคู่มือ How-to สำหรับการทำวิจัยทางสังคมศาสตร์ในยุคดิจิทัลได้อย่างดี โดยผู้อ่านควรมีพื้นฐานด้านสถิติและกรรมวิธีการวิจัยในระดับหนึ่ง

จุดเด่นของหนังสือ Bit by Bit คือ เป็นแหล่งอ้างอิงที่ทรงคุณค่า โดยนำเสนอแนวคิดที่สำคัญด้วยตัวอย่างจากงานวิจัยเด่น ๆ ในวงการ มีการรวมสังคมศาสตร์เข้ากับวิทยาศาสตร์ข้อมูล โดยไม่ใช่ศัพท์แสงเฉพาะทาง นอกจากนั้นยังรวมคำแนะนำอย่างกว้างและกิจกรรมหลากหลายสำหรับชั้นเรียน หรือการศึกษาด้วยตนเองในตอนท้ายแต่ละบท ทั้งนี้ กิจกรรมเหล่านี้มีการใช้สัญลักษณ์สื่อถึงระดับความยากง่าย [ง่าย ปานกลาง ยาก ยากมาก] และทักษะที่จำเป็น [คณิตศาสตร์ การเขียน Code การเก็บรวบรวมข้อมูล] ประกอบด้วย แสดงถึงความตั้งใจและความพยายามของผู้เขียนที่จะให้หนังสือเล่มนี้นำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ โดยผู้อ่านสามารถเข้าไปที่ www.bitbybitbook.com เพื่อหาข้อมูลรายละเอียดเนื้อหาอื่นเพิ่มเติมได้

การอ่านหนังสือเล่มนี้เสนอให้อ่านบทแรก และบทสุดท้าย (บทที่ 7) ก่อน เพื่อให้เข้าใจภาพรวมและทิศทางของงานวิจัยในอนาคต จากนั้นจึงค่อย ๆ อ่านตามลำดับจากบทที่ 2 ไปถึงบทที่ 6 ตามเวลาที่มี โดยไม่จำเป็นต้องอ่านคร่าวเดียวจบ (ยกเว้นว่า คุณกำลังจะเร่งทำผลงานวิจัยออกมาในเวลาอันใกล้) หวังว่า นักศึกษา นักวิชาการสายสังคมศาสตร์ และนักวิทยาศาสตร์ข้อมูล ทุกท่านจะได้ประโยชน์จากการนำแนวทางวิธีการตามเนื้อหาหนังสือเล่มนี้ไปทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมในยุคดิจิทัล และต่อยอดเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่มีคุณค่าทางวิชาการต่อไป